

КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Культура та її вплив на соціальне
буття людини

Соціальна сутність

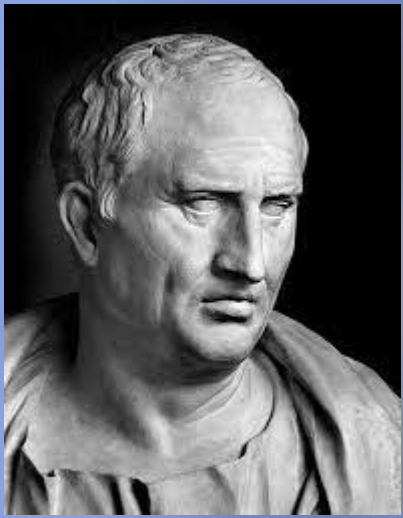
поняття

«культура»

Поняття **«культура»** надзвичайно багатозначне. В даний час існує велика кількість його визначень, в котрих виражаються різні концепції і різні підходи.

Сучасний термін **«культура»** походить від латинської, що спершу означало **«обробляти землю»**.

Трохи історії

Давньоримський мислитель

Марк Туллій Цицерон (106 - 43 рр.

до н. є.) в праці «Тускуланські бесіди»

поширив значення цього слова на

інтелектуальні явища, називаючи

філософію, яку за аналогією з обробітком

землі називав «обробітком духу».

Трохи історії

У XVIII ст. цим терміном став широко
послугуватися німецький мислитель
Йоганн Гердер.

Він трактував **культуру** як знаряддя, яке служить
людині для того, щоб вона могла вижити у жорстокому
природному середовищі, тобто як своєрідний **спосіб**
підпорядкування людиною сил природи.

Людина, будучи позбавлена в ході еволюції потужних
зубів, кігтів, великої фізичної сили стала дуже вразливою.

Однак еволюція нагородила людину розумом. Тому
людина компенсує ці природні недоліки своїм розумом,
високою здатністю пристосування до природного
середовища і найголовніше — можливістю передання
нагромадженого життєвого досвіду завдяки **розвитку мови**.

В самому широкому розумінні

культура — це все, що створене людиною як в матеріальному, так і в духовному плані.

Отже, у широкому розумінні поняття «культура» розглядається як протиставлення «культура» (culture) - «природа» (nature) .

Культура – явище міждисциплінарного характеру

Культуру вивчають різні науки — філософія, історія, культурологія, звичайно соціологія.

Соціологія має свій ракурс дослідження цього суспільного феномена.

Вона вивчає роль культури у формуванні та розвитку соціальних систем — соціальних інститутів, груп, суспільства в цілому. **Соціологія вивчає яким чином культура впливає на розвиток соціальних спільнот.**

Фактично, усі соціологічні школи і напрямки визнають особливе ключове значення культури у розвитку суспільства.

Концепції культури

Еволюціоністську концепцію культури запропонували американський етнограф Льюїс Морган (1818-1881), англійський історик Едвард Тайлор (1832-1917) та англійський соціолог Герберт Спенсер (1820-1903).

Культура, указували представники даної концепції – є результатом діяльності людини, специфічним способом її пристосування до навколишнього середовища. Факторами впливу на таке пристосування виступають кліматичні умови та географічне розташування території, на якій проживає етнос.

Концепції культури

Аксіологічна концепція культури. Засновник: німецькі філософи та соціологи **Вільгельм Дільтей** (1833-1911), **Вільгельм Віндельбанд** (1848-1915) та **Генріх Ріккерт** (1863-1936).

Вони визначали культуру як «**світ втілених цінностей**», які реалізує людина внаслідок своєї діяльності. В. Дільтей, вважав що людина може пізнати себе інтуїтивно лише в духовній цілісності з культурою через механізм вироблення **певних цінностей**. В. Віндельбанд і Г. Ріккерт визначали культуру в проекції цілеспрямованості людини як "**творчої істоти**", у якій **цінність виступає елементом внутрішньої організації культури як цілісної системи.**

Концепції культури

Соціологічна концепція полягає в тому, що **культура розглядається як цілісне утворення та складна ієрархія соціокультурних систем.**

Пітірім Сорокін (1889-1968) сформулював теорію суперсистем культури. Кожна форма культурної суперсистеми (мова, мораль, релігія, філософія тощо), має свою першооснову, яка становить матеріальне та ідеальне начала. Саме ці начала й визначають тип культури та відповідний йому світогляд.

Культурну систему П. Сорокін розглядає як вихідний і визначальний фактор **соціального розвитку**. Учений доводив існування взаємозв'язків між культурами різних народів, підкреслював усе більше зростання інтенсивності культурних контактів між народами світу.

Кожна культурна система та її форми (мистецтво, наука, релігія, свідомість, мораль тощо) спираються на досягнення культури минулих епох, використовуючи нові творчі можливості, але, вичерпавши згодом свій внутрішній потенціал, вона також гине і дає простір новій культурі, здатній виправити, "якось оновити ту систему культури, що деградує".

Культура – це специфічний спосіб організації і розвитку людської життєдіяльності, представлений в продуктах матеріальної і духовної праці, культура уособлює в собі як сукупність духовних і матеріальних цінностей, так і живу людську діяльність щодо їх створення, розповсюдження і збереження.

Елементи культури

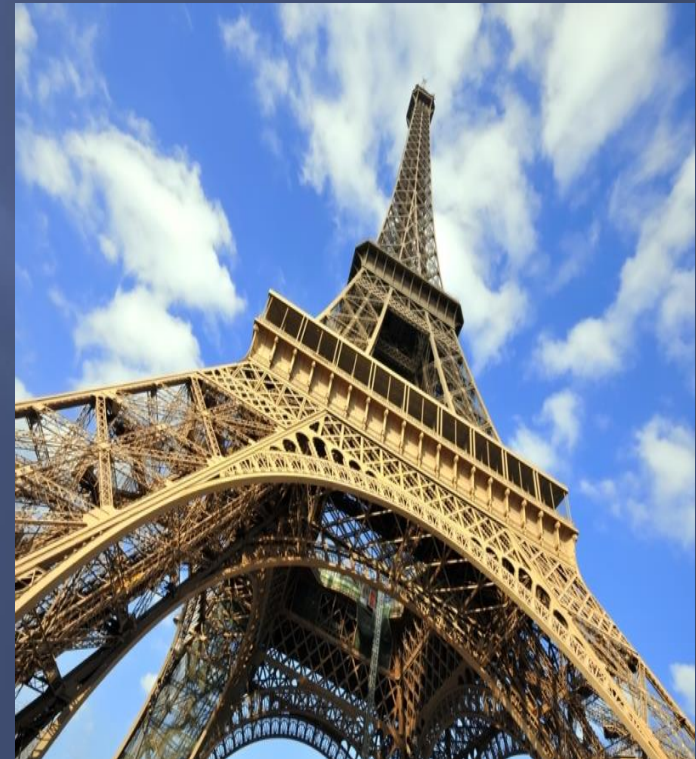
1. Мова
2. Цінності і норми
3. Традиції, звичаї і ритуали
4. Символи

Елементи культури

5. Артефакти

6. Техніка і технології

Види культури

❖ **Матеріальна культура** - це предмети ремесел, виробництва, техніка, технології, споруди, знаряддя праці тощо, тобто артефакти (усе те, що зроблено руками людини).

❖ **Духовна культура** - (тобто нематеріальна культура): мова, ідеологія, знання, цінності, звичаї тощо. До елементів, що входять до складу нематеріальної культури, не можна доторкнутись, але вони існують у нашій свідомості і постійно підтримуються у процесі соціальної взаємодії людей в суспільстві.

Основні форми культури

НАРОДНА

Вона створюється
аматорами-
творцями, що не
мають професійної
підготовки, і
зв'язана з життям
широких народних
мас. Її
репрезентують
казки, легенди,
міфи, пісні, танці,
живопис.

Основні форми культури

ЕЛІТАРНА

Сукупність артефактів, які завдяки своїй вишуканості доступні в основному вузькому колу людей, культурній еліті (класична музика, високоінтелектуальна література, витончене мистецтво). Створюється елітарна культура фахівцями високого класу.

Основні форми культури

МАСОВА

Апелює до всіх і розрахована на масове вживання, поширюється засобами масової інформації. Масова культура витісняє і елітарну, і народну. Їй притаманна поверховість, стандартизація, уніфікація.

Форми культури:

загальнолюдська культура (у сенсі культури, виробленої людством протягом всієї історії його існування, яка спирається на загальнолюдські цінності істини, добра, краси, справедливості тощо);

суперкультура (у значенні культури, створеної конкретним суспільством, котра передається з покоління в покоління);

субкультура (в розумінні культури як сукупності переконань, цінностей, норм, зразків поведінки, характерних для певної соціальної спільноти).

Форми культури:

контркультура (у сенсі культурної моделі певної групи, яка протистоїть або перебуває у конфронтації до панівної суперкультури та субкультур просуспільних спільнот);
особистісна культура (мається на увазі культура конкретного індивіда, або особисті).

Способи взаємодії культур

Інтеграція - кожна група підтримує і зберігає власну культуру і одночасно прагне підтримувати контакти з представниками іншої.

Асиміляція відбувається тоді, коли група не підтримує свої культурні традиції, але підтримує контакти з іншою культурою.

Розділення культур відбувається тоді, коли група підтримує власну культуру, але не прагне підтримувати контакти з іншою.

Маргіналізація має місце тоді, коли представники культурної групи не прагнуть зберігати ні культуру власної групи, ні підтримувати контакти з іншою культурною групою.